

Nocí a tmou, za světlem

Zástup postav, jdete vpřed, blíž a blíž cihlovým zdem. Slunce zapadá, stíny se prodlužují a následují vaše kroky po stěnách. Už je těžké rozeznat, kdo je přítomen a kdo se jen mihotá na okraji skutečného, ve vzpomínkách. Dříve jeden, teď však dva do sebe spojené zástupy kráčí k starým, cihlovým budovám. Na nebi se rozsvěcují první hvězdy, poslové přicházející temnoty. Cestu již nelze opustit, tma omezuje postup, musíte vpřed, k siluetám bezlistých stromů u vchodu. Postavy bez tváří, postavy, jejichž tváře nejsou důležité. Procházíte branou, z nebe padá hvězda (rychle, přej si něco!), klesá níž a níž, zlatá a trojúhelníková. Následuje ji mračno dalších, podobných. Dopadají na stín, na druhý, na každý z nich. Teď je již znovu jasné, kdo zde žije a kdo je jen na návštěvě, kdo přišel, a kdo nemůže odejít. Jeden stín se otočí, natahuje ruku. *Půjdeš se mnou?*

Je to ještě kluk, hvězdou si svítí na cestu. Jeho kroky, přímé, skoro dospělé, vyprávějí o životě, který dřív vedl. Český klučina jako každý jiný. *Honzík*. Jde jistě, zná svůj cíl. Náhle zastavuje, počítá rýhy ve zdi, najisto nahmatává dva stupy. Tam, kam by se pohled obyčejného vojáka nikdy nestočil, za cihlou jako každá jiná, má svou skrýš. Schoval si poklad, několik kousků papíru, které teď opět vytahuje. Hbitě seskakuje dolů a kleká si na zem, uspořádává výstavku.

Postavy jsou vyvedeny pěkně, i když ubytování ve zdi beze světla a s možností navlhnutí se na nich podepsalo. Lajny už tak nedrží, vodovky se rozpíjejí. Jejich tváře, dříve možná nečitelné, koukají z papíru zdrchaně, stále však s nadějí. Vojákovy se rozpila puška, hromada přidělovaného jídla se zvětšila, pokrývá už polovinu papíru. Svět se zdá barevnější...

Klučina papírky úzkostlivě sleduje, dává pozor na sebemenší záchvěv větru. *Máma, malovali jsme to spolu*. Jeho pohled se stočí, pozoruje obzor a měsíc, který je teď na obloze sám, jen několik hvězdiček smutně poblíkává. Ze tmy za ním se vyloupne další světýlko, další hvězdička, blíží se. Přistoupí, pohladí hocha po vlasech, posbírání obrázky a vrátí je do skrýše. *Víš, že je to nebezpečné*. Vezmou se za ruku a společně odcházejí. Zahnou za roh, *Honzík* běží dál, druhá postava však klesá k zemi. Její hvězda se odpoutává, stoupá zpět na nebesa. Jediné, co po ní zbylo, jsou obrázky na rozpadajícím se papíře. *Honzík* odběhl.

Jsi sám, co teď? Sedíš, koukáš tam, kde byly vyskládané obrázky. Daleko mezi stěnami se na chvíli objeví jas, hned se však zase skryje. Je to další člen *Honzíkovi* rodiny? Další, kdo poznává své blízké skrze obrázky? Světlo se znovu vynoří, již je vidět i stín k němu patřící, dospělého muže. Svou hvězdu skrývá, plíží se tmou. Za ním! Pohybuje se rychle, lehce našlapuje v prachu, náhle se jeho kroky stočí do jedné z budov. Tam se již nebojí, nikdo se jej tu nesaží vypátrat, vyhmátnout jeho činy. Vytahuje přihrádky, vybírá si barvy a štětce. Jeho hvězda osvětluje obrazy.

Je jich mnoho, až příliš mnoho na to, aby měli velkou hodnotu. Barvy jsou jasné, samé úsměvy a výrazná písmena, vše výborně zachované. Zobrazují život tak, jak by tu mohl být, nebýt nedostatku jídla, peřin a léků. Nebýt strachu a beznaděje. Budou rozeslány do světa, ukolébají veřejnost, která by mohla protestovat proti podmínkám, do nichž byli převezeni jejich sousedé a přátelé. Jsou to propagační plakáty, malované za trochu více jídla a trochu více svobody. Za větší šanci na přežití dalšího dne.

Muž k nim přistupuje, zpoza velkých čtvrtků, na které ve dne kreslil lži, vytahuje mnohem menší a skromnější malůvky. Ty jsou ty správné, jasné a jednoduché, pravdivé. Podle první z nich přidá několik tahů k velkým oficiálním papírům. Teď jsou pokřivené, jen neznatelně. Je to jeho protest, jeho pomsta za způsobené utrpení. Ještě si svá díla podepíše, *Fritta*. Pak vybere několik malých obrázků ze své ruky, zahledí se na ně. Jeden ti podá, ten podle kterého opravil plakáty. *Znič to!* Zbytek si však nechá v ruce, jeden malý soubor kresbiček, barevných a milých. *Pro syna, k narozeninám*. Ty si odnese s sebou, další vzpoura, další milá věc, která nemá existovat. Protáhne se ven ze dveří, utíká přes dvůr, s hvězdou zakrytou. Uprostřed prostranství však padne, jeho světlo uniká. Byl přistižen.

Noc již postoupila, měsíc se schoval. Sedíš před kreslírnu, přemýšlíš o synkovi, pro nějž se právě obětoval jeho otec. Hvězd na nebi není málo, přibývají. Jejich světlo se odráží na stěnách, na nepřekonatelných hradbách obklopujících toto místo. Sedí tam stín, malý a schoulený, ještě s hvězdou, ještě živý. Má tam svůj koutek, skrýš před běžnými strastmi, nikdo jej tu nemůže vypátrat. Kromě tebe. Vidí tě, poposedne a skloní hlavu. Je to pozvání, projev důvěry, tady tak vzácný. Běž, než si to rozmyslí.

Přijdeš k holčičce, ještě ne plně dospělé, píše si deník. Je ošoupaný a starý, hodně používaný, na deskách má vyražena dvě písmena; dvě H. Dívka dovnitř vkládá obrázky. Jsou zvláštním způsobem hezké, malované tím, co bylo po ruce a starými vodovkami, snad ještě z domova.

Každý má na sobě datum, každý zachycuje maličkost z všedního dne. Lidé bez jídla, lidé s nadějí, lidé umírající. *Maluj, co vidíš, tak to říkal můj táta.* Tyto kresby se nesnaží zlehčovat situaci, jde o svědectví lidem příští doby. Je jich mnoho, téměř na celou knihu, vždyť jeden obrázek vydá za tisíc slov. Občas vypadávají, se ztrátami se tu ale musí počítat.

Tiše sedíte, nehybní a skrytí, ve stínu. Obloha nad vámi jasná, hvězdy mizí a utrpení noci odeznívá. Stíny jsou zaplašeny, doba duchů skončila. I tvá společnice se rozplývá a mizí, deník si stále drží u sebe, je to její poklad, to, co zůstane i když ona odejde. Nový den přichází zvolna, na budovy před tebou dopadají první paprsky. Dívka je pryč, odnesena víry času, prošlapává si stezičku do světlých zítřků. Jen její obrázky tu zůstaly, nestydí se za své svědectví. Posbíráš je a strčíš do kapsy. Zvolna se vydáš k bráně, užíváš si slunce na tvé kůži. Za zády ti doznívá Tereziánské rekviem.